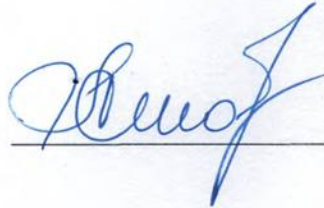

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Історичний факультет
Кафедра соціальних і правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
проф. Шачковська Л.С.
“30” серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

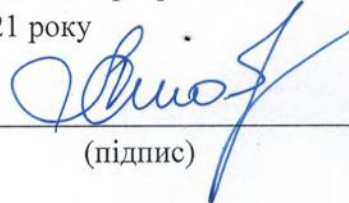
ВВ1.01 Римське право
(шифр і назва навчальної дисципліни)
Галузь знань 08 Право
(шифр і назва галузі знань)
Спеціальність 081 Право
(шифр і назва спеціальності)
Освітня програма Право
(назва освітньої програми)

Робоча програма Римське право для здобувачів вищої освіти спеціальності Право

Розробники: Пархета В.І., викладач кафедри соціальних і правових дисциплін

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальних і правових дисциплін
Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Шачковська Л.С.
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії
Історичного факультету

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії Історичного факультету

(підпис)

Священко З.В.
(прізвище та ініціали)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» __ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» __ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» __ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» __ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	5 кредитів/150 год.	5 кредитів/150 год.
Курс	II	II
Семестр	3	3
Кількість змістових модулів із розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	5	5
Обсяг годин, у тому числі:	150	150
Аудиторні:	44	10
Лекційні	24	6
Семінарські / Практичні	20	4
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	106	140
Індивідуальні завдання		
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Римське право» є забезпечення системності і комплексності пізнання певних юридичних особливостей розвитку історичного процесу, сприяння розвитку раціонального творчого мислення, ознайомлення з основними положеннями римського права, історією виникнення римського права та рецепцією сучасним правом; надання уявлень про основні правові реалії античного світу.

Завданням дисципліни «Римське право» відповідно до освітньо-професійної програми є підсилення таких компетентностей як:

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та потреби його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця в загальній системі знань про природу й суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі в суспільстві.

Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

Повага до честі й гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Знання і розуміння основ права Європейського союзу.

3. Результати навчання за дисципліною

Дисципліною «Римське право», підсилюються програмні результати навчання, зокрема такі:

Робити короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю.

Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контекстів.

Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

Демонструвати потрібні знання та розуміння сутності й змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, за результатами вивчення дисципліни «Римське право» здобувачі вищої освіти повинні:

знати: юридичну термінологію, поняття і зміст основних інститутів римського права; систему римського права; джерела римського права; основні принципи римського права; рецепцію римського права як в країнах Західної Європи, так і в Україні;

вміти: користуватися джерелами римського права; відмежовувати цивільно-майнові відносини від майнових відносин іншого виду; правильно тлумачити і застосовувати норми цивільно-процесуального права; самостійно поповнювати і поглиблювати свої знання, визначати, обґрунтовувати і відстоювати свою правову позицію; застосовувати творчо отримані знання при вивченні сучасного права та процесу.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1. Основні категорії римського права.

Тема 1. Загальна характеристика римського права.

Римське право як навчальна дисципліна. Значення та мета вивчення римського права. Джерела римського права.

Тема 2. Римське право як правова система.

Поняття правової системи і системи права. Поняття римського права. Право в системі Римської античної цивілізації. Поділ римського права на приватне і публічне право.

Тема 3. Форми та структура римського права.

Загальний огляд тенденції. Звичаї у римському праві. Закони. Едикти магістратів. Консультації правознавців. Інституційна та пандектна структури. Становище особи. Об'єкти римського права (речі). Захист прав. Судочинство.

Тема 4. Загальні положення про рецепцію римського права.

Поняття рецепції римського права. Форми рецепції римського права. Види і типи рецепції римського права. Римське право в незалежній Україні. Школа рецепції римського права в Україні.

Змістовий модуль № 2. Основи публічного правопорядку та публічного права

Тема 5. Суб'єкти публічного права

Поняття римського громадянства. Набуття римського громадянства. Втрата римського громадянства та його обмеження. Інші суб'єкти публічного права.

Тема 6. Система врядування у Римі.

Народні збори. Сенат. Магістратура. Публічний порядок та врядування у Римській імперії. Принципат. Домінат.

Тема 7. Карне право та карна юстиція

Формування поняття публічного делікту (злочину). Засади карної відповідальності. Класифікація злочинів. Засади визначення міри покарання. Види покарань. Карна юстиція. Види карного процесу. Судочинство у карних справах.

Змістовий модуль №3. Класичне римське приватне право.

Тема 8. Суб'єкти приватного права.

Цивільна правоздатність та її обсяг. Опіка і піклування. Диференціація фізичних осіб як суб'єктів цивільного права. Представництво. Позовний захист: поняття і види позову. Судове рішення. Позовна давність. Засоби преторського захисту.

Тема 9. Сімейний статус фізичної особи (status familia)

Динаміка регулювання сімейних відносин. Сім'я. Спорідненість. Шлюб та його види. Правові відносини подружжя. Правові відносини батьків і дітей. Батьківська влада.

Тема 10. Речове право.

Поняття і види possessio (володіння). Виникнення і припинення посідання. Захист посідання. Поняття і зміст права власності. Спільна власність. Набуття і втрата права приватної власності. Захист права власності. Виникнення, поняття і види прав на чужі. Сервітути: поняття і види. Емфітевзис і суперфіцій. Право застави (заставне право)

Тема 11. Зобов'язальне право та договори.

Поняття зобов'язання та його роль у цивільному обігу. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони у зобов'язанні. Виконання зобов'язань. Наслідки невиконання зобов'язань. Забезпечення зобов'язань. Припинення зобов'язання, крім виконання. Поняття і види договорів. Зміст договору. Укладення договору. Вербальні контракти. Літеральні, або ж лібральні (письмові) контракти. Реальні контракти. Консенсуальні контракти. Інномінальні (безіменні) контракти. Пакти та їх види.

Тема 12. Спадкове право.

Основні поняття спадкового права. Основні етапи розвитку римського спадкового права. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Прийняття спадщини. Сингулярне наступництво.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальна частина. Основні категорії римського права												
Тема 1. Загальна характеристика римського права	12	2	2			8	10					10
Тема 2. Римське право як правова система	12	2	2			8	10					10
Тема 3. Форми та структура римського	12	2	2			8	14	2				12

права												
Тема 4. Загальні положення про рецепцію римського права	10	2				8	12					12
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	46	8	6			32	46	2				44
Змістовий модуль 2. Основи публічного правопорядку та публічного права												
Тема 1. Суб'єкти публічного права	13	2	2			9	12					12
Тема 2. Система врядування в Римі	11	2				9	12					12
Тема 3. Карне право та карна юстиція	13	2	2			9	16	2	2			12
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	37	6	4			27	40	2	2			36
Змістовий модуль 3. Класичне приватне римське право												
Тема 1. Суб'єкти приватного права	13	2	2			9	12					12
Тема 2. Сімейний статус фізичної особи (status familia)	13	2	2			9	12					12
Тема 3. Речове право	13	2	2			9	12					12
Тема 4. Зобов'язальне право та договори	14	2	2			10	16	2	2			12
Тема 5. Спадкове право	14	2	2			10	12					12
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	67	10	10			47	64	2	2			60
Усього годин	150	24	20			106	150	6	4			140

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Загальна характеристика римського права.	2	-
2.	Римське право як правова система.	-	-
3.	Форми та структура римського права.	-	-
4.	Загальні положення про рецепцію римського права	2	-
5.	Суб'єкти публічного права.	2	2
6.	Система врядування в Римі.	2	-
7.	Карне право та карна юстиція.	2	2
8.	Суб'єкти приватного права.	2	2
9.	Сімейний статус фізичної особи (status familia).	2	-
10.	Речове право.	2	-
11.	Зобов'язальне право та договори	2	
12.	Спадкове право	2	

7. Самостійна робота

Самостійна робота – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота є основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Метою самостійної роботи є системне і послідовне засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів самостійності у здобутті і поглибленні знань як риси характеру, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців на світовому ринку праці.

Самостійна робота за наведеними темами полягає у

- самостійному опрацюванні додаткової літератури, наукових статей, додатково до лекційного матеріалу.
- самостійна робота під час аудиторних занять;
- робота над конспектами лекцій, підготовка до практичних робіт;
- вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, методичними вказівками, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою і спеціальною літературою;
- робота із матеріалами дистанційного курсу, розміщеного у системі дистанційної освіти Moodle;
- робота з бібліотечними фондами та дистанційними джерелами з метою пошуку необхідної інформації.

№ з/п	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Загальна характеристика римського права.	8	10
2.	Римське право як правова система.	8	10
3.	Форми та структура римського права.	8	12
4.	Загальні положення про рецепцію римського права	8	12
5.	Суб'єкти публічного права.	9	12
6.	Система врядування в Римі.	9	12
7.	Карне право та карна юстиція.	9	12
8.	Суб'єкти приватного права.	9	12
9.	Сімейний статус фізичної особи (status familia).	9	12
10.	Речове право.	9	12
11.	Зобов'язальне право та договори	10	12
12.	Спадкове право	10	12
	Разом	106	140

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає проведення досліджень, конспекти наукових статей за темами змістових модулів, створення презентації (буклету, брошури, іншої творчої візуалізації) або написання реферату (есе) на одну із погоджених з викладачем або з запропонованих тем.

Обсяг реферату складає 12-15 сторінок, (шрифт Times New Roman, кегль 14, вирівнювання по лівому краю 3, по правому 2, полуторний інтервал) та повинен мати таку структуру:

- титульна сторінка;
- план;
- короткий вступ;
- виклад основного змісту теми;
- висновки;

– список використаної літератури (8– 10 джерел, поданої в алфавітному порядку за прізвищем автора, з наведенням назви праці (статті), видавництва, року видання та загальної кількості сторінок із кожного літературного джерела)

додатки (за наявності)

Підготовлений реферат захищається на семінарському занятті.

Презентація виконується за допомогою програми Microsoft Office PowerPoint (або інших програм в тому числі Microsoft Office), и повинна складатися не менше, ніж з 15 слайдів (для буклетів, брошур, інших візуалізацій об'єм може бути змінено). Для різних видів об'єктів рекомендуються різні розміри шрифту. Для виділення заголовка, ключових слів можна використовувати напівжирний або підкреслений шрифт. Для оформлення другорядної інформації та коментарів – курсив.

Для гарного сприйняття презентації з будь-якої відстані в залі, текст краще набирати шрифтом Arial, Calibri, Tahoma, Times New Roman або Verdana.

Рекомендована тематика для письмової доповіді (есе), реферату:

1. Загальна характеристика форм правоутворення у Стародавньому Римі.
2. Передумови формування римського права.
3. Зв'язок римської юриспруденції з мораллю і філософією.
4. Право в системі Римської античної цивілізації.
5. Рецепція римського права у Східній Європі.
6. Рецепція римського права у Західній Європі.
7. Правове становище громадян у римському праві.
8. Правове становище рабів. Рабський пекулій.
9. Правовий статус латинів та перегринів.
10. Шлюб та його види, правовідносини подружжя.
11. Поняття конкубінату у римському праві.
12. Правові відносини батьків і дітей. Батьківська влада.
13. Захист цивільних прав у римському праві.
14. Формування поняття про право власності у Стародавньому Римі.
15. Виникнення, поняття і види прав на чужі речі.
16. Поняття зобов'язання та його роль у цивільному обігу.
17. Речові позови захисту права власності. Віндикаційний позов. Негаторний позов. Публіціанський позов.
18. Позадоговірні зобов'язання у римському праві.
19. Поняття квазіделіктів у римському праві.
20. Загальні положення римського спадкового права.

9. Методи навчання

Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація, ілюстрація (в тому числі за допомогою презентацій Power Point), навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни, створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), сучасні інформаційні технології, проблемний виклад матеріалу, інтерактивні та інноваційні методи, технічні засоби навчання.

10. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Трудове право України» оцінюються за допомогою усного, фронтального та індивідуального опитування, (поточний контроль) під час семінарських занять; тестування, письмові роботи, оцінка за роботу над темами, винесеними для самостійного опрацювання, підготовка ІНДЗ (рефератів, есе, презентацій та повідомлень за запропонованими або погодженими темами) і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється при проведенні семінарських (практичних), перевірки виконання завдань та має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку або екзамену (в усній формі), оцінюється в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей студента.

За дисципліною «Трудове право України» підсумковий контроль передбачено у формі заліку. Залік проводиться в усній формі. За своєю формою залікова робота з даної дисципліни представляє собою відповіді студента на два відкриті запитання з переліку питань до заліку. Семестровий залік оцінюється до 20 балів.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Реферати, доповіді, індивідуальні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних (семінарських) заняттях. Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від повноти та своєчасності виконання навчальних завдань, якості виконання навчальних завдань, творчого підходу у виконанні завдань, ініціативності у навчальній діяльності. За дисципліною «Трудове право України» передбачене 6-ти бальна шкала оцінювання за змістовим модулем 1 та 7-ми бальна шкала оцінювання за темами змістового модулю 2; 14-ти бальна шкала оцінювання за виконання ІНДЗ та 20-ти бальна шкала - за підсумковий контроль.

Змістовий модуль 1

«5 балів» – вичерпна й глибока відповідь на питання семінарського (практичного) заняття. Студент виявив всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу, опрацював основну та додаткову літературу з теми, рекомендовану планом. Доповідає активно й упевнено, не прив'язаний до конспекту. Відповідь вирізняється багатством і точністю використаних термінів. Матеріал викладається послідовно й логічно. Після завершення доповіді відповідає на всі запитання викладача або одногрупників (не більше 3-х питань).

«4 балів» – студент виявляє достатньо повне знання матеріалу, не припускається у відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану викладачем у плані семінарського (практичного) заняття. Дає відповіді на запитання викладача та одногрупників. Не часто звертається до конспекту.

«3 бали» – студент виявляє достатньо повне знання матеріалу, припускається у відповіді деяких неточностей, засвоїв лише основну літературу, у плані семінарського (практичного) заняття. Дає стислі відповіді на запитання викладача та одногрупників. Часто звертається до конспекту.

«2 бали» – студент відповідає, читаючи з конспекту (ксерокопії), без допомоги якого матеріалом володіє недостатньо, допускає принципові помилки. Матеріал не розкриває проблему. Студент відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою.

«1 бал» – студент читає з конспекту. На запитання викладача та одногрупників відповісти не може. Також за невідповідність до заняття.

Тема зараховується лише у випадку набрання мінімально 3 балів.

Модульний контроль виконується у формі письмової контрольної роботи, що представляє собою надання відповідей на 3 запитання, оцінюється максимально в 10 балів.

Підготовка ІНДЗ (у будь-якій з запропонованих форм) за умови, що завдання відповідає вимогам щодо його змісту, обсягу та оформлення (наявність обґрунтованого змістом плану роботи, посилання по тексту, номери сторінок, список літератури, актуальність інформації, тощо) може бути оцінене до 10 балів.

Підсумковий контроль передбачає проведення заліку в усній формі з питань, що розглядалися у відповідних темах курсу, максимальна оцінка складає 20 балів.

Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль 1												МК	ІНДЗ	Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3								
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	10	10	20	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				

Т 1, Т 2 ... Т 9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	
60–68	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна:

1. Калюжний Р. А., Вовк В. М. Римське приватне право: підруч. К.: Атіка, 2012. 408 с.
2. Калюжний Р.А. Римське приватне право: Курс лекцій. К.: Істина, 2005. 144 с.
3. Макарчук В. С. Римське приватне право: навч. посіб. вид. 2-ге, доп. К.; Х.: Атіка; Право, 2015. 256 с.
3. Основы римского частного права: Учеб. пособие/ Слипченко С.А., Смотров О.И., Кройтор В.А., Шишка Р.Б. Х.: Эспада, 2004. 192 с.
4. Основы римського приватного права : навчально-методичний посібник / за ред. Є. О. Харитоновна. Одеса : Фенікс, 2019. 295 с.
5. Основы римського приватного права : навч. посіб. [вид. 2-ге, допов.] / В. С. Макарчук. К. : Атіка ; Х. : Право, 2015. 256 с

6. Підопригора О.А. Римське приватне право. - Вид. 3-є, перероб. та доп. К.: Ін Юре, 2001.
7. Римське право: підруч. Підопригора О.А., Харитонов Є.О. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2013. 528 с.
8. Римське право (в схемах) : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закладів] / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. М. Г. Поліщук. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. 108 с.
9. Римське право в Університеті Святого Володимира: У 2-х кн./ [За ред. І. С. Гриценка]. Кн.1. К.: Либідь, 2010. 528 с.
10. Римське право в Університеті Святого Володимира: У 2-х кн./ [За ред. І. С. Гриценка]. Кн.2. К.: Либідь, 2010. 432 с.
11. Римське приватне право: Конспект лекцій. Х.: Одісей, 2000. 272 с.
12. Римське приватне право. Практикум: навч. посіб. / за ред. Р. А. Майданика та Є. О. Рябокonia. Київ : Алерта, 2021. 220 с.
13. Римське приватне право: навч. посіб./ [Упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків]. К. : Центр учбової літератури, 2018. 134 с.
14. Римське приватне право: навч. посіб./ [Упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків]. К. : Центр учбової літератури, 2017. 134 с.
15. Трофанчук Г.І. Римське приватне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2006. 248 с.

Додаткова:

1. Вовк В. М. Практикум з основ римського приватного права (у схемах і таблицях): Навч.-метод. посіб. К.: Атіка, 2007. 188 с.
2. Гай. Институции / Перевод Ф. Дыдынского / Под ред. Л.Л. Кофанова и В.А.Савельева. М.: Юристъ, 1997. 368 с.
3. Гриценко С.П. Латинська мова й основи римського права: Навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2005. 336 с.
4. Джеймс П. Римская цивилизация/ Пер. с англ. М. Звонарева. М.: Фаир-Пресс, 2000. 272 с.
5. Дигесты Юстиниана / Перевод с латинского; Отв. ред. Л.Л. Кофанов. В восьми томах. М.: «Статут», 2002. 231 с.
6. Дмитренко В. Октавіан Август. Народження Римської імперії. Л.: Кальварія, 2011. 272 с.
7. Дождев Д.В. Римское частное право: Учеб./ Под общ. ред. В.С. Нерсисянца. 2-е изд., изм. и доп. М.: НОРМА - ИНФРА-М, 1999. 784 с.
8. Мирза С. С. Основы римского права. Альбом схем: Наочний посібник / С. С. Мирза. Одеса: ОДУВС, 2014.
9. Новицкий И.Б. Основы римского гражданского права. Учебник. М.: Зерцало, 2000. 245 с.
10. Омельченко О.А. Основы римского права: Учеб. пособ. М.: Манускрипт, 1994. 232 с.
11. Омельченко О.А. Римское право: Учеб. 2-е изд., испр. и доп. М.: ТОН, 2000. 208 с.
12. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основы римського приватного права. Курс лекцій. К.: Юрінком Інтер, 2000. 272 с.
13. Римське право і сучасність : матеріали Міжнар. наук. конф., 24 трав. 2013 р. / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Півд. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України, Міжнар. гуманіт. ун-т ; [упоряд.: Н. С. Адаховська ; за заг. ред. Є. О. Харитонова]. О. : Фенікс, 2013. 364 с.
14. Ткаченко В.В. Лекції з історії розвитку державно-правових відносин у давньогрецькій і давньоримській цивілізаціях: Навч. посіб. К.: МАУП, 2005. 384 с.

15. Трофанчук Г.І., Подоляк В.І. Основи римського цивільного права: Навч. посіб. К.: УН-Т Україна, 2005.

16. Шаркова І.М. Римське приватне право (казуси добросовісності) : навч. посіб. / І.М. Шаркова. К.: НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2013. 103 с.

14. Інформаційні ресурси

- <http://pidruchniki.com.ua>
- <http://iuscivile.com/>
- <http://www.uniroma1.it/>
- <http://www.dptromano.unina.it/>
- <http://www.dirittoestoria.it/iusantiquum/>

Матеріали розміщені на веб-сторінках:

- www.education.gov.ua – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України,
- www.nduv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки імені Вернадського